

LÓPEZ OSTRА против ШПАНИЈЕ

Пресуда од 9. децембра 1994. године

НЕЗВАНИЧНИ РЕЗИМЕ И ИСТОРИЈАТ ПРЕДМЕТА

A. Основне чињенице

Током 1988. године, гђа Gregoria Lypez Ostra, шпанска држављанка, живјела је са својом породицом у области Diputaciyn del Rio, el Lugarico, неколико стотина метара удаљено од центра Lorce (Murcia).

У јулу 1988. године, постројење за прераду течног и чврстог отпада из кожара у Lorci, које је финансирао конзорциј фирми кожне индустрије, отпочело је са радом неколико метара далеко од њеног дома.

Убрзо након што је постројење отпочело са радом, дим из постројења је узроковао здравствене проблеме и неугодности бројном локалном становништву, укључујући и подносиољку представке. То је подстакло општинске власти да евакуишу становништво које је живјело у близини постројења и на крају, 9. септембра 1988. године, на основу мишљења која су дали експерти, надлежни органи су наложили дјелимични прекид рада постројења.

Након повратка у свој дом, подносиољка представке је наставила да трпи здравствене тешкоће, а запазила је загађење околиша и погоршање квалитета живота. Поднијела је жалбу Административном одјелењу Murcia Audiencia Territorial, тражећи заштиту својих основних права и жалећи се на незаконито мијешање у њен дом и нападе на њен физички и психички интегритет. У извјештају од 19. јануара 1989. године, Агенција за природу и околиш регије Murcia је регистровала да је било неугодности за становнике. Суд је, и поред мишљења Крунског савјета, 31. јануара 1989. године, одбио њену жалбу.

Подносиољка представке је затим уложила жалбу Врховном суду, који је жалбу одбио. Уставни суд је, 26. фебруара 1990. године, по жалби (recurso de amparo) коју је она уложила, одлучио да је жалба очигледно неоснована.

У фебруару 1992. године подносиољка представке и њена породица су преселили у стан у центру града, који плаћа општина. Постројење је, 27. октобра 1993. године, привремено затворио истражни судија града Lorce, на основу жалбе за прекршај из области заштите здравља и околиша, које су уложиле двије јетрве подносиољке представке.

Поступак пред Комисијом за људска права

Представка је уложена 14. маја 1990. године, 8. јула 1992. године Комисија ју је прогласила прихватљивом. У свом извјештају од 31. августа 1993. године, Комисија је једногласно изразила мишљење да је прекршен члан 8 Конвенције, али не и члан 3. Комисија је предмет доставила Суду 8. децембра 1993. године.

ИЗВОД ИЗ ПРЕСУДЕ

ПРАВО

34. Подносиатељка представке наводи да је било повреде чланова 8 и 3 Конвенције због непријатног мириса, буке и загађујућег дима које су проузроковала постројења за обраду течног и чврстог отпада, смјештена неколико метара од њеног дома. Она је шпанске власти сматрала одговорним, наводећи да су заузеле пасиван став.

I. ПРЕЛИМИНАРНИ ПРИГОВОРИ ВЛАДЕ

A. Приговор базиран на пропусту исцрпљивања домаћих правних лијекова

35. Влада је тврдила, као што је то чинила и пред Комисијом, да гђа Лóпез Остра није исцрпила домаће правне лијекове. Посебна представка за заштиту основних права коју је она одлучила да уложи (в. ставови 10–15 и 24–25 горе) не представља одговарајуће средство за постављање питања у вези са сагласношћу са обичним законима или покретањем спорова научне природе у вези са ефектима прераде отпада у постројењима. Тај поступак је скраћен и брз, с намјером да се поправи ситуација очигледног кршења основних права, а прикупљање доказа у оваквом поступку је ограничено.

Подноситељка представке је требала, с друге стране, да покрене и кривични и редовни управни поступак, што се показало ефикасним под сличним околностима. На примјер, на основу тих чињеница, њене јетрве су покренуле редовни управни поступак у априлу 1990. године и након тога поднијеле кривичну пријаву 13. новембра 1991. године. Надлежни судски органи су наложили да се затворе постројења 18. септембра и 15. новембра 1991. године, али извршење тих налога је заустављено због жалби које су уложиле општинске власти и Крунски савјет (в. ставове 16 и 17 горе). Постројење је било затворено налогом судије у кривичном поступку 27. октобра 1993. године, али оба покренута поступка су још увијек пред шпанским судовима. Кад би Суд одлучио у овом предмету, на основу докумената које су поднијеле странке у овим поступцима, као што је то Комисија урадила у свом извјештају, та одлука би прејудиицирала коначну одлуку домаћих судова у тим предметима.

36. Насупрот томе, Суд, као и Комисија и подносиатељка представке, сматра да је посебан захтјев за заштиту основних права који је подносиатељка представке уложила Murcia Audiencia Territorial (в. став 10 горе) ефикасно, брзо средство да се добије рјешење у погледу њених жалби које се односе на право поштивања њеног дома и њеног физичког интегритета, посебно јер је захтјев могао да постигне жељене ефекте, односно да се затворе постројења за прераду отпада. Сем тога, за оба суда, која су разматрала меритум предмета, (the Murcia Audiencia Territorial и

Врховни суд) – (в. ставове 11 и 13 горе), Краљевски савјет је изнио да представка треба да буде одобрена.

37. Што се тиче потребе да се сачека исход два поступка, које су покренуле јетрве гђе Lopez Ostra пред редовним (управним и кривичним) судовима, Суд запажа, као и Комисија, да подносиатељка представке није странка у тим поступцима. Њихов предмет није, штавише, потпуно исти као и онај из представке за заштиту основних права, па сходно томе и представке Strasbourg, чак и ако би могле да имају жељени резултат. Редовни управни поступак се односи у суштини на друго питање, пропуст да се добије општинска дозвола за градњу и рад постројења. Питање да ли SACURSA може да буде кривично одговорна за било које кривично дјело из области здравља и околиша, је сасвим различито од питања да ли су градски или неки други надлежни домаћи органи власти били неактивни у погледу неугодности које су настале од постројења.

38. На крају, остаје да се утврди да ли је, у намјери да исцрпи домаће правне лијекове, било неопходно за подносиатељку представке да покрене било који од ова два поступка. Овдје се Суд, такође, слаже са Комисијом. Имајући на располагању ефикасно и одговарајуће средство у вези са неугодностима на које се жали, подносиатељка представке није била обавезна да покрене неки други поступак који би био спорији.

Стога је подносиатељка представке дала државним судовима прилику, која у принципу треба да буде дата државама потписницама у смислу члана 26 Конвенције, да исправе повреде (в., *inter alia*, пресуда од 18. јуна 1971. године у предмету De Wilde, Ooms и Versyp против Белгије, серија А бр. 12, стр. 29, став 50, и пресуду од 6. новембра 1980. године у предмету Guzzardi против Италије, серија А бр. 39, стр. 27, став 72).

39. Из овога произилази да примједба мора да буде одбијена.

В. Примједба да подносиатељка представке није била жртва

40. Влада је истакла и другу примједбу наведену пред Комисијом. Она је прихватила да су гђи Lopez Ostra, као и другим становницима Lorce, по истом питању биле узроковане озбиљне неугодности настале радом постројења до 9. септембра 1988. године, када је дио његових активности обустављен (в. став 9 горе). Међутим, претпостављајући чак да су неугодни мирис или бука - који нису били претјерани - постојали и након тога датума, подносиатељка представке је у међувремену престала да буде жртва. Од фебруара 1992. године породица Lopez Ostra је била настањена у центру града о трошку општине, а у фебруару 1993. године они су преселили у кућу коју су купили (в. став 21 горе). У сваком случају, затварање постројења у октобру 1993. године прекинуло је све неугодности, што је резултовало да нити подносиатељка представке нити њена породица више не трпе наводне нежељене ефекте тог дјеловања.

41. На усменој расправи, представник Комисије је истакао да одлука истражног судије, од 27. фебруара 1993. године (в. став 22 горе), не значи да неко, ко је био присиљен еколошким условима да напусти свој дом и купи другу кућу, престаје да буде жртва.

42. Суд дијели ово мишљење. Нити пресељење гђе Lopez Ostra ни затварање постројења за прераду отпада, које је, сем тога, било привремено (в. став 22 горе), не потиरे чињеницу да су подносиатеља представке и њена породица годинама живјели само дванаест метара удаљени од извора неугодног мириса, буке и дима.

У сваком случају, ако подносиатеља представке сада може да се врати у свој бивши дом, пошто је постројење затворено, то би био фактор који треба да се узме у обзир у одређивању штете која јој је нанесена, али то не значи да је она престала да буде жртва (в., између многих других ауторитета, пресуду од 13. јуна 1979. године у предмету *Marckx* против Белгије, серија А бр. 31, стр. 13-14, став 27, и пресуду од 28. октобра 1987. године у предмету *Inze* против Аустрије, серија А бр. 126, стр. 16, став 32).

43. Примједба је, стога, неоснована.

II. НАВОДНО КРШЕЊЕ ЧЛАНА 8 КОНВЕНЦИЈЕ

44. Гђа Lopez Ostra је прво утврдила да је прекршен члан 8 Конвенције који предвиђа:

"1. Свако има право на поштивање свог приватног и породичног живота, дома и преписке.

2. Јавна власт се не мијеша у вршење овог права, осима ако је такво мијешање предвиђено законом и ако је то неопходна мјера у демократском друштву у интересу националне безбједности, јавне безбједности, економске добробити земље, спречавању нереда или спречавању злочина, заштите здравља и морала или заштите права и слобода других."

Комисија се сагласила са овим мишљењем док га је Влада оспорила.

45. Влада је изјавила да представка која је достављена Комисији и која је проглашена прихватљивом (в. ставове 30 и 31 горе) није иста као она коју су разматрали шпански судови у представци за заштиту основних права, јер је ова заснована на изјавама, медицинским извјештајима и мишљењима техничких стручњака каснијег датума него што је то била представка пред шпанским судовима и јер у цијелости није повезана са ранијом.

46. Ова аргументација није увјерила Суд. Подносиатеља представке се жалила на ситуацију која се наставила због пропуста да општински и други релевантни

органи дјелују. То недјеловање је једна од основних тачака у представци уложеној Комисији и у представци уложеној Murciai Audiencia Territorial (в. став 10 горе). Чињеница да је ситуација настављена након што је поднесена представка Комисији и усвојена одлука о прихватљивости, не може да буде коришћена против подносиоце представке. Тамо гдје се разматрана ситуација упорно понавља, Суд може да узме у обзир чињенице које су се десиле након што је представка уложена и чак, након што је одлука о прихватљивости предмета усвојена (в., као најранији извор, пресуду од 27. јуна 1968. године у предмету Neumeister против Аустрије, серија А бр. 8, стр. 21, став 28, и стр. 38, став 7).

47. Гђа Lopez Ostra је сматрала да је, и поред дјелимичног затварања 9. септембра 1988. године, постројење наставило да емитује димове, јаку буку и јаке непријатне мирисе који су њене породичне животне услове учинили неподношљивим и узроковале, и њој и породици, озбиљне здравствене проблеме. Она је навела, у вези с тим, да је њено право на поштивање дома било повријеђено.

48. Влада је оспорила да је ситуација таква каква је описана и да је тако озбиљна (в. став 40 горе).

49. На основу медицинских извјештаја и мишљења експерата, које су предочили Влада или подносиоци представке (в. ставове 18–19 горе), Комисија је запазила, *inter alia*, да је емисија хидроген-сулфида из постројења прекорачила дозвољени лимит и да је могла да доведе у опасност здравље оних који живе у близини и да може да постоји узрочна веза те емисије и болести кћерке подносиоце представке.

50. По мишљењу суда, ти налази само потврђују прво мишљење експерата регионалне Агенције за околиш и природу, које су доставили Audiencia Territorial 19. јануара 1989. године, а у вези са представком гђе Лопез Остра за заштиту основних права. Крунски савјет је подржао ту пријаву и у првостепену и у жалбеном поступку (в. ставове 11 и 13 горе). Audiencia Territorial је прихватила да су, без озбиљног здравственог ризика, неугодности нарушавале квалитет живота оних који живе у околини постројења, али су сматрали да то нарушавање није довољно озбиљно да би повриједило основна права призната у Уставу (в. став 11 горе).

51. Наравно, озбиљна загађења околине могу да утичу на добробит појединаца и спријече их да уживају у дому на начин који штети њиховом приватном и породичном животу, а који, међутим, озбиљно угрожава њихово здравље.

Било да се питање анализира у смислу позитивне обавезе државе – да предузме разумне и одговарајуће мјере ради заштите права подносиоца представке утврђених ставом 1 члана 8 - што подносиоца представке и жели у свом случају, или у смислу “мијешања јавне власти” које треба да буде оправдано у складу са ставом 2, примјенљиви принципи су углавном слични. У оба контекста мора да се узме у обзир правични омјер који мора да се постигне између супротстављених

интереса појединца и заједнице као цјелине и, у сваком случају, држава ужива одређени степен слободне процјене. Надаље, чак и у односу на позитивну обавезу која извире из првог става члана 8, у постизању траженог баланса, споменути циљеви у другом ставу могу да имају одређену важност (в., посебно, пресуду од 17. октобра 1986. године у предмету *Rees* против Уједињеног Краљевства, серија А бр. 106, стр. 15, став 37, и пресуду од 21. фебруара 1990. године у предмету *Powell и Rauner* против Уједињеног Краљевства, серија А бр. 172, стр. 18, став 41).

52. Из документације овог предмета произилази да је постројење за прераду отпада саградила *SACURSA* у јулу 1988. године, како би се ријешило озбиљно загађивање у *Lorci* услед великог броја кожара. Чим је отпочело са радом, постројење је узроковало неугодности и здравствене проблеме великом броју локалног становништва (в. ставове 7 и 8 горе).

Може да се прихвати да шпанске власти, посебно општина *Lorca*, теоретски нису биле директно одговорне за предметно загађење. Међутим, као што је и Комисија истакла, град је дозволио да постројење буде изграђено на његовој земљи, а држава је потпомогла градњу постројења (в. став 7 горе).

53. Градски савјет је без одлагања реаговао, бесплатно смјестивши становништво које је било погођено у центар града и то током мјесеца јула, августа и септембра 1988. године, да би потом зауставио једну од активности постројења 9. септембра (в. ставове 8 и 9 горе). Међутим, чланови савјета нису могли бити необавијештени да су се проблеми са околишем наставили након дјелимичног затварања постројења (в. ставове 9 и 11 горе). То је, сем тога, потврђено већ 19. јануара 1989. године извјештајем регионалне Агенције за околиш и природу, те мишљењем експерата 1991, 1992. и 1993. године (в. ставове 11 и 18 горе).

54. Гђа *Lopez Ostra* је изнијела да је на основу овлашћења за општи надзор која су општини дата прописима из 1961. године, општина имала обавезу да дјелује. Поред тога, постројење није задовољавало правне захтјеве, посебно у вези са његовом локацијом због пропуста да се добије дозвола општине (в. ставове 8, 27 и 28 горе).

55. Што се овог питања тиче, Суд истиче да се питање законитости градње и рада постројења расправља пред Врховним судом од 1991. године (види став 16 горе). Суд је досљедан у схватању да је примарно на државним властима, заправо на судовима, да тумаче и примјењују домаћи закон (в., *inter alia*, пресуду од 24. фебруара 1994. године у предмету *Casado Cosa* против Шпаније, серија А бр. 285-А, стр. 18, став 43).

У сваком случају, Суд сматра да је, у овом предмету, чак и ако се претпостави да је општина испунила функцију прописану законом (в. ставове 27 и 28 горе), потребно само да се утврди да ли су домаћи органи власти предузели мјере неопходне за заштиту права на поштивање дома и приватног и породичног живота подносиоца представке како прописује члан 8 (в., између других извора и

mutatis mutandis, пресуду 26. марта 1985. године у предмету X и Y против Холандије, серија А бр. 91, стр. 11, став 23).

56. Треба да се примијети да општина не само да је пропустила да предузме кораке у том смислу након 9. септембра 1988. године, него се успротивила судској одлуци по истом питању. У редовном управном поступку који су покренуле јетрве гђе Lopez Ostra, општина се жалила на одлуку Вишег суда Murcia од 18. септембра 1991. године, којом се налаже привремено затварање постројења, и да је, као резултат тога, та мјера суспендована (в. став 16 горе).

Други државни органи су, такође, имали удјела у продужењу настале ситуације. Крунски савјет се жалио, 19. новембра 1991. године, на одлуку истражног судије из Logse од 15. новембра о привременом затварању постројења донесене у поступку на основу тужбе за учињено дјело против околиша и здравља (в. став 17 горе), што је резултовало неизвршавањем налога све до 27. октобра 1993. године (в. став 22 горе).

57. Влада је скренула пажњу на чињеницу да је град сносио трошкове изнајмљивања станова у центру Logse, у којем су подносиатељка представке и њена породица живјели од 1. фебруара 1993. године (в. став 21 горе).

Суд запажа, међутим, да је породица, уз све пратеће непогодности, подносила неугодности узроковане радом постројења више од три године прије пресељења из куће. Они су преселили тек онда када је постало очигледно да та ситуација може да се продужи на неодређено вријеме и када је педијатар кћерке гђе Lopez Ostra препоручио да то ураде (в. ставове 16, 17 и 19 горе). Под овим околностима, општинска понуда није могла да пружи потпуну накнаду за неугодности и сметње којима су били подвргнути.

58. Имајући то у виду, и поред степена слободне процјене остављене туженој држави (страни), Суд сматра да држава није успјела у остваривању правичног омјера између интереса екомског прогреса града – да има постројење за прераду отпада – и ефикасног уживања права подносиоца представке на поштивање њеног дома и приватног и породичног живота.

Сходно томе, повријеђен је члан 8.

III. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 3 КОНВЕНЦИЈЕ

59. Гђа Lopez Ostra је тврдила да су питања, због којих је тужена држава критикована, била тако озбиљна и да су узроковала такве тегобе, да би с разлогом могло да се сматра да је то довело до понижавајућег третмана, забрањеног чланом 3 Конвенције, који предвиђа:

"Нико неће бити подвргнут тортури, нељудском или понижавајућем поступку или кажњавању."

И Влада и Комисија су заузели становиште да није било кршења овог члана.

60. Суд је истог мишљења. Услови у којима су подносиатеља представке и њена породица живјели неколико година су сигурно били јако тешки, али нису представљали понижавајући третман у смислу значења члана 3.

IV. ПРИМЈЕНА ЧЛАНА 50 КОНВЕНЦИЈЕ

61. По члану 50:

"Ако Суд утврди да је одлука или мјера судског органа или било којег другог органа високе стране уговорнице, у цјелини или дјелимично, у супротности са обавезама које проистичу из ове конвенције и када унутрашње право наведене чланице омогућава само дјелимично обештећење за посљедице такве одлуке или мјере, Суд ће својом одлуком пружити оштећеној страни правично задовољење, уколико је то потребно."

Гђа Lopez Ostra је захтијевала обештећење и поврат трошкова и издатака.

A. Штета

62. Подносиатеља представке је тврдила да су је изградња и рад постројења за прераду отпада одмах поред њеног дома приморало да направи радикалне промјене у свом начину живота. Сходно томе, она је тражила слједеће суме у сврху накнаде причињене штете:

- (a) 12.180,000 песета (ESP) за претрпљену патњу од 1. октобра 1988. године до 31. јануара 1992. године док је живјела у свом бившем дому;
- (b) 3.000,000 песета за бригу узроковану озбиљном болешћу њене кћерке;
- (c) 2.535,000 песета за неугодности узроковане од 1. фебруара 1992. године нежељеним пресељењем;
- (d) 7.000,000 песета за трошкове нове куће коју је морала да купи у фебруару 1993. године због несигурности смјештаја који су јој обезбиједиле општинске власти Lorçe;

(е) 295,000 песета за трошкове изазване смјештањем у нову кућу.

63. Влада је сматрала да су ти захтјеви претјерани. Истакли су да су општински органи Лорце платили закуп стана за гђу Lopez Ostra и њену породицу у градском центру од 1. фебруара 1992. године па док се није преселила у нову кућу.

64. Заступник Комисије је утврдио да се укупна сума чини претјераном. У вези са материјалном штетом, он сматра да је подносиатељка представке, иако теоретски овлашћена да захтијева нови дом, била обавезна да свој бивши дом да заузврат, узимајући у обзир разлику у величини и квалитету.

65. Суд прихвата да је гђа Lopez Ostra претрпјела неке штете због повреде члана 8 (в. став 58 горе). Њен стари стан је морао да изгуби на вриједности, а обавезом да пресели морала је да претрпи трошкове и неугодности. С друге стране, нема разлога да јој се додијели сума на име трошкова нове куће јер је она задржала и свој бивши дом. Коначно, мора да буде узета у обзир чињеница да је годину дана општинска власт плаћала закуп стана у којем су подносиатељка представке и њена породица живјели у центру Лорце, и да је истражни судија привремено затворио постројење за прераду отпада 27. октобра 1993. године (в. став 22 горе).

Поред тога, подносиатељка представке је неоспорно претрпјела нематеријалну штету. Сем што је трпјела непријатности узроковане непријатним мирисима, димом и буком из постројења, она је осјећала патњу и забринутост тиме што је видјела да се ситуација не мијења и да се здравље њене кћерке погоршава.

Прихваћена главнина штете не може, сама по себи, прецизно да се утврди. Полазећи од принципа правичности, у складу са чланом 50, Суд додјељује гђи Lopez Ostra 4.000,000 песета.

В. Издаци и трошкови

1. У домаћим судовима

66. Подносиатељка представке је тражила укупно 850,000 песета на име трошкова и издатака које је имала пред домаћим судовима.

67. Влада и заступник Комисије су истакли да је гђа Lopez Ostra примила бесплатну правну помоћ у Шпанији тако да није морала да плати адвоката, чије трошкове треба да плати држава.

68. Суд, такође, утврђује да подносиатељка представке није имала трошкове у том погледу те, сходно томе, одбацује захтјев у вези са тим питањем. Г. Mazón Costa не може да се позива на члан 50 ради захтјева за правичну накнаду у своје лично име, пошто је прихватио услове правне помоћи додијелене његовом

клијенту (в., између других извора, пресуду од 19. децембра 1990. године у предмету Delta против Француске, серија А бр. 191-А, стр. 18, став 47).

2. Пред институцијама Конвенције

69. Гђа Lopez Ostra је захтијевала 2.250,000 песета на име трошкова за њеног адвоката у поступку пред Комисијом и Судом, умањено за суму коју је платио на име правне помоћи Савјет Европе.

70. Влада и представник Комисије сматрају ту суму претјераном.

71. У свјетлу критеријума постављених у свом прецедентном праву, Суд сматра правичним да додијели подносиоцу представке 1.500,000 песета по овом основу, умањено за 9,700 Француских франака које је платио Савијет Европе

ИЗ ОВИХ РАЗЛОГА, СУД ЈЕДНОГЛАСНО

1. *Одбија* Владине прелиминарне приговоре.
2. *Одлучује* да је прекршен члан 8 Конвенције.
3. *Одлучује* да није прекршен члан 3 Конвенције.
4. *Одлучује* да одговорна држава треба да плати подносиоцу представке, у року од три мјесеца 4.000,000 (четири милиона) песета за штету и 1,500,000 (милионипетстотинахиљада) песета, умањено за 9,700 (деветхиљадаседамстотина) Француских франака, што ће бити прерачунато у песете по курсу примјенљивом на дан објављивања ове пресуде, на име издатака и трошкова.
5. *Одбија* остатак захтјева за правичну накнаду.

Сачињено на енглеском и француском језику и објављено на јавној расправи у Згради људских права у Strasbourg 9. децембра 1994. године.

Rolv RYSSDAL
Предсједник

Herbert PETZOLD
ВД Регистар

КЉУЧНЕ РИЈЕЧИ:

Исцрпљивање домаћих правних лијекова /

Бити жртва /

Поштивање дома /

Приватност /

Поштивање породичног живота /

Ограничења ради заштите економске добробити /

Понижавајући третман и кажњавање /

Правична накнада